

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องบทบาทของข่าวผากในรายการข่าวทุ้มครึ่ง และข่าวสองทุ่มของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เกี่ยวข้องโดยตรงกับแนวคิดในเรื่องคุณค่าและโครงสร้างของข่าว เป็นหลักในการพิจารณาว่าอะไร คือ ข่าวผาก ข่าวผากมีโครงสร้างอย่างไร และสามารถอธิบายบทบาทของข่าวผากว่ามีความแตกต่างจากข่าวทั่วไปอย่างไร

นอกจากนี้การเลือก และเสนอข่าวสารต่างๆ ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบนั้น มีผลต่อความเข้าใจ การยอมรับในเรื่องหนึ่งเรื่องใดของประชาชน นั่นคือ ยิ่งสื่อมวลชนเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดมากเท่าไร ประชาชนก็จะรับรู้ เข้าใจ และยอมรับเรื่องนั้นมากขึ้น จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดวาระหรือพิจารณาเรื่องที่จะเป็นข่าว ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของสื่อมวลชนในการเลือกเสนอข่าวสาร ได้แก่ การวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลที่เรียกว่า ทฤษฎีผู้ปิดเปิดประตูสาร (Gatekeeper Theory) และแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda - Setting Theory)

และเมื่อทำการออกอากาศแพร่ภาพและเสียงรายการข่าวไปแล้ว บทบาทของข่าวผากมีผลต่อสถานภาพทางสังคมหรือการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 อย่างไรนั้น เกี่ยวข้องกับแนวคิดเบื้องต้นทางด้านสังคมวิทยาในเรื่องสถานภาพ (Status) ซึ่งอมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อการให้สถานภาพ พบว่า ข่าวที่แพร่ภาพและเสียงไปนั้นสามารถให้สถานภาพแก่บุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่างๆ ในสังคมได้ในหลายๆ ลักษณะ เช่น การเสริมสถานภาพ คงไว้ซึ่งสถานภาพ ลดสถานภาพที่มีอยู่ ให้สถานภาพใหม่แตกต่างจากที่มีอยู่ การให้สถานภาพอีกสถานภาพเพิ่มจากเดิมที่มีอยู่ การเสริมสถานภาพเดิม และลดสถานภาพเดิม การให้สถานภาพเหล่านี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการพัฒนาประเทศ สามารถนำมาอธิบายได้ว่าสื่อมวลชนสามารถให้สถานภาพแก่บุคคลได้หรือไม่

ข่าว เนื้อหาของข่าว และโครงสร้างของข่าวโทรทัศน์

การนิยามว่า ข่าวคืออะไรนั้น เป็นการยากมากที่จะตอบ เพราะคำว่า "ข่าว" เกี่ยวข้องกับตัวแปรหลายตัวแปรด้วยกัน เช่น ข่าวจะต้องเป็นข้อเท็จจริง แต่ในขณะที่เดียวกันข้อเท็จจริงทั้งหมดก็ไม่ใช่ข่าว ข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีทันใด เพราะเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดก็อาจเป็นข่าวได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายปีมาแล้วก็อาจจะเป็นข่าวได้ ถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เพิ่งค้นพบ และข่าวไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เพิ่งจะเกิดขึ้น (ดร.ณิ หิรัญรักษ์ , 2529)

การที่ไม่สามารถนิยาม หรือให้คำจำกัดความของคำว่าข่าวได้นั้น เป็นผลมาจากลักษณะของข่าวที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานข่าวจะเป็นผู้กำหนดว่าอะไรคือข่าว

เหตุการณ์หนึ่งอาจเป็นข่าวใหญ่ของสื่อมวลชนรายหนึ่ง แต่เหตุการณ์เดียวกัน อาจไม่ปรากฏเป็นข่าว ในสื่อมวลชนรายอื่นๆ ในสังคมเดียวกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับนโยบาย และประเภทของสื่อมวลชนแขนงนั้น สิ่งที่เป็นข่าววันนี้ อาจไม่เป็นข่าวของวันพรุ่งนี้ก็ได้อีก

แม้ว่าจะไม่สามารถกำหนดคานิยามหรือความหมายของคำว่า "ข่าว" ได้อย่างชัดเจนตายตัวก็ตาม แต่ก็มีผู้ที่พยายามให้ความหมายและกล่าวถึง "ข่าว" ไว้ดังนี้

- ข่าวคือ เหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นที่ประชาชนสนใจ
- ข่าวคือ เหตุการณ์หรือ "ข่าวสาร" ที่รายงานให้ผู้อ่านได้ทราบ
- ข่าวคือ รายงานของเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีความยุติธรรม มีความสมดุล ทันต่อเหตุการณ์ มีความถูกต้อง กะทัดรัด และเที่ยงตรง
- ข่าวคือ สิ่งที่น่าสนใจ
- ข่าวคือ เหตุการณ์สำคัญ
- ข่าวคือ เหตุการณ์ที่บรรณาธิการเลือกมาเสนอต่อผู้อ่าน

- ข่าวคือ เรื่องราวอะไรบางอย่าง ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน (สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย , 2530)
- ข่าวคือ เรื่องราวซึ่งผู้อ่านของท่านมีความปรารถนาที่จะรู้ หรืออะไรก็ตามที่สัมพันธ์กับสาธารณะ สวัสดิการ อะไรก็ตามที่ทำให้เกิดความสนใจ หรือให้ข้อแนะนำแก่บุคคลเป็นรายๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของเขาหรือเกี่ยวกับพฤติกรรมของเขาเหล่านั้น นั่นแหละคือข่าว (สุภา ศิริमानนท์, 2526)
- ข่าวคือ สาระที่มีผู้รับ (ศิริชัย ศิริกายะ , 2531)

ในระยะหลายปีที่ผ่านมา จะพบว่ามิบุคคลในหลายวงการได้วิจารณ์ข่าวว่า มิได้เป็นเพียงการรายงานเฉพาะข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ แต่ผู้รายงานเอาตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นๆ และกำหนดรูปแบบของเหตุการณ์ที่เป็นข่าวก่อนที่จะนำเสนอสู่สาธารณชน ข่าว จึงเป็นเนื้อหาของสื่อมวลชนที่ถูกสร้างจากทัศนะของผู้รายงานซึ่งในเรื่องนี้สามารถเห็นได้จากข่าวโทรทัศน์ที่เลือกเสนอข่าวบางข่าวและบางแง่มุมเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากเงื่อนไขแต่ละสถานการณ์

การสื่อสารเป็นเรื่องอัตวิสัย เมื่อคนรับข้อมูลแล้ว จะนำมาสร้างความหมาย (Making Sense) ด้วยตนเอง สาระจึงเป็นสิ่งที่เกิดจากการสังเกตของมนุษย์ ซึ่งมีข้อจำกัดทางด้านอวัยวะ เวลา สถานที่ และประสบการณ์มนุษย์เราจึงสรรค้สาระ ขึ้นมาจากการสังเกตในเวลาและสถานที่หนึ่ง และมีความหมายเฉพาะเมื่ออยู่ในบริเวณบริบทที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นม่านั้น ซึ่งในเรื่องนี้ได้ยอมรับความจริงและกล่าวว่า การที่เราจะเข้าใจกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ได้ ควรเริ่มจากการยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์รับรู้สิ่งต่างๆ จากมุมมองที่อยู่ภายใต้ตัวบุคคลนั่นเอง ดังนั้น ข่าวจึงเป็นการรายงานที่มองจากบางแง่มุมเท่านั้น (ศิริชัย ศิริกายะ , 2531)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ข่าวมีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ข้อ ด้วยกัน คือ ความน่าสนใจ ข้อเท็จจริง และมีผู้รับ

คุณสมบัติของข่าวประกอบด้วย

1. ความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy)

ข่าวจะต้องมีความถูกต้อง เทียงแท้แน่นอนในเรื่องต่างๆ ที่ได้รับการรายงานออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชื่อนามสกุล อายุ บุคคล สถานที่ เวลา ตลอดจนรายละเอียดของข้อเท็จจริง (Facts) อื่นๆ ในเนื้อหาข่าว

2. ความสมดุล (Balance)

ความสมดุลเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการรายงานข่าว ความสมบูรณ์ของข่าวอยู่ที่การเสนอข้อเท็จจริงที่สมดุล เพื่อให้ผู้รับเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ได้ วัตถุประสงค์หลักของการรายงานข่าวให้สมดุล ก็เพื่อให้ผู้รับได้เกิดภาพพจน์ที่ถูกต้องของเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข่าวขัดแย้งต้องเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้รับการรายงานข้อเท็จจริงอย่างเท่าเทียมกัน

3. ความเป็นกลาง (Objectivity)

ความเที่ยงตรงหรือเป็นกลาง เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของข่าว ซึ่งหมายถึงการรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีอคติ หรือใส่ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว

4. กะทัดรัดและชัดเจน (Concise and Clear)

ข่าวที่ดีควรมีรูปแบบการรายงานชัดเจน โดยใช้ภาษาที่ไม่เยิ่นเย้อ สามารถเข้าใจได้ง่าย ตรงไปตรงมา ชัดเจนในภาษา มีความหมาย และต้องมีความสมดุลย์ในตัวของมันเอง (Balance and Fair)

5. ทันต่อเหตุการณ์ (Recentness)

ความทันต่อเหตุการณ์เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในรายงานข่าว ข่าวบางข่าวอาจไม่จำเป็นต้องมีเหตุการณ์เกิดขึ้นก็อาจนำมารายงานได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมถูกต้องกับกาลเวลาปัจจุบันได้

คุณสมบัติพิเศษของการเขียนแบบ "ข่าว"

เมื่อเริ่มรู้ถึงค่าจำกัดความของข่าว และรูปแบบของการเขียนข่าวแล้ว ต้องเข้าใจถึงคุณสมบัติพิเศษของการเขียน แบบข่าวด้วย เนื่องจากข่าวที่ดี และมีคุณค่าสูงจะต้องมีความสำคัญ (Significance) และน่าสนใจ (Interest) ต่อผู้อ่านด้วย

ความสำคัญ (Significance) หมายถึง แนวโน้มของสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่จะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และชีวิตของบุคคลในสังคม ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ในเวียดนาม ในลาว ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทย มีความสำคัญมาก เพราะว่าผลของเหตุการณ์ทำให้เกิดสถานการณ์ตึงเครียดนั้น อาจมีผลกระทบต่อถึงนโยบายต่างประเทศของเรา ปัญหาฉนวนพยพก็มีผลกระทบต่อการทำมาหากินของชาวบ้านแถบชายแดนของไทย เป็นต้น หรือข่าวเกี่ยวกับการปรับเงินเดือนของข้าราชการ ก็มีความสำคัญ เพราะมีผลกระทบต่อโดยตรงต่อความเป็นอยู่และค่าครองชีพของประชาชนทั้งประเทศ อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น รัฐบาลประกาศเพิ่มภาษีขาเข้าของสินค้าบางประเภท อันสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของประชาชนทุกคนจัดว่ามีความสำคัญ (Significance) เพราะการประกาศเพิ่มภาษีขาเข้า มีผลกระทบต่อประชาชนผู้บริโภคสินค้าเหล่านั้นโดยตรง

ความน่าสนใจ (Interest) หมายถึง ข่าวที่ผู้อ่านมีความตั้งใจและต้องการอ่านมากที่สุด ได้มีการศึกษาพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ที่สามารถนำมาประกอบการพิจารณา ในการวัดความสนใจของผู้รับได้ องค์ประกอบของข่าวเหล่านั้น ก็คือ

1. ความรวดเร็ว (Immediacy)
2. ความถูกต้องกับกาลเทศะ (Timeliness)
3. ความใกล้ชิด (Proximity)
4. ความเด่น (Prominence)
5. ความแปลกประหลาด (Unusualness)
6. สิ่งที่น่าสนใจ และสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับผู้อ่าน (Human-Interest)
7. ความขัดแย้ง (Conflict)

8. ความมีเงื่อนงำ (Suspense)
9. ผลกระทบกระเทือน (Consequence)
10. ความก้าวหน้า (Progress)
11. เพศ (Sex)

เมื่อเราใช้องค์ประกอบเหล่านี้เป็นมาตรวัดความสนใจของคนอ่านแล้ว ความน่าสนใจ (Interest) จึงอาจหมายถึงเนื้อข่าวแต่ละข่าว ประกอบด้วย องค์ประกอบเหล่านี้รวมอยู่ในจำนวนหน้าหนึ่งหน้าหนึ่งหน้าหนึ่ง - น้อย ต่างกัน

เช่นเดียวกับการพิจารณาความสำคัญของข่าว (Significance) การพิจารณาเรื่องความน่าสนใจนั้น ต้องเข้าใจว่าเพราะผู้สื่อข่าวทำให้มีความน่าสนใจขึ้นมา โดยที่เนื้อหาของเหตุการณ์อาจไม่น่าสนใจเลยก็ได้ โดยปกติแล้ว เหตุการณ์ใดมีความน่าสนใจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทและความสนใจของผู้รับ

นอกจากการให้คำนิยาม "ข่าว" จะมีความหลากหลายแล้ว การตัดสินใจว่าอะไรคือ คุณค่าของข่าวก็เป็นศาสตร์ที่ไม่แน่นอน คุณค่าของข่าวนั้นถูกกำหนดขึ้นตามประเพณีนิยมเทคโนโลยี นโยบายขององค์การ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองเป็นสำคัญ

ปัจจัยสำคัญสำหรับการเลือกข่าวมีสามแบบคือ

1. ปัจจัยด้านองค์การ เป็นปัจจัยที่พบได้มากที่สุด หลีกเลียงได้ยากที่สุด และมักมี ปัญหาอุดมการณ์ติดตามมา
2. ปัจจัยเกี่ยวกับประเภทของข่าว เป็นการเลือกเหตุการณ์ที่เข้าได้กับความคาดหวังส่วนหนึ่งของผู้ชม (หมายความว่า เข้าได้กับเหตุการณ์ที่เคยมีมาแล้วในอดีต)
3. ปัจจัยทางด้านสังคม-วัฒนธรรม เป็นการให้คุณค่าของข่าวที่เหตุการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนใหญ่ๆ โดๆ ชาติที่เป็นชาติชั้นนำ (ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ, 2531)

โครงสร้างของเนื้อหาข่าว (The Structure of News Stories)

โครงสร้างของข่าวประกอบด้วย

วรรคหน้า (Lead) เป็นส่วนประกอบที่มีประเด็นที่สำคัญที่สุดของเรื่องราว โดยผู้อ่านจะสามารถทราบในเวลารวดเร็วว่า มีอะไรเกิดขึ้น ที่ไหน เวลาเท่าไร อย่างไร และทำไมจึงเกิดขึ้น เป็นส่วนประกอบที่มุ่งให้ความสำคัญต่อ 5W's กับ 1H

ส่วนเชื่อม (Neck) เป็นส่วนประกอบที่โยงความสัมพันธ์ระหว่างวรรคหน้ากับเนื้อหา ความยาวขึ้นอยู่กับเนื้อหา ส่วนเชื่อมมักจะใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการเพิ่มเติมข้อความบางส่วนจากวรรคหน้า ซึ่งถ้าหากใส่ไว้วรรคหน้าจะทำให้เยิ่นเย้อ ส่วนเชื่อมจะเป็นข้อความที่ต่อเนื่อง ที่มีความสำคัญรองลงมาจากข้อความในส่วนของวรรคหน้า นอกจากส่วนเชื่อมจะให้ความต่อเนื่องแล้วยังให้ข้อมูลเพิ่มเติม ขยายความจากข้อความในวรรคหน้า บอกที่มาของแหล่งข่าวและให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของเหตุการณ์หรือความเดิมที่เกิดขึ้นมาแล้ว

จะเห็นได้ว่า ส่วนเชื่อมนี้มีความสำคัญในการให้ความต่อเนื่องแก่ผู้อ่าน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการอ่านข่าวแต่ละข่าว

ส่วนเนื้อเรื่อง (Body) เป็นส่วนประกอบที่ให้รายละเอียดของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวให้ผู้อ่านได้ทราบและเข้าใจลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เป็นการเขียนในส่วนที่จะให้ข้อมูลและความละเอียดที่มากกว่าในส่วนวรรคหน้าและส่วนเชื่อม

และลักษณะอื่นๆ จำเป็นต้องมีเงื่อนไขอันประกอบด้วย เรื่องย่อ (Abstract) การกำหนดแหล่งที่มา (Attribution) และรายละเอียดของเนื้อหาต่างๆ (Story Proper)

รูปแบบของการเขียนข่าว (Structural Types)

รูปแบบของการเขียนข่าวนั้น มีความแตกต่างจากการเขียนบทความ สารคดี เรื่องสั้น และนวนิยาย เพราะการเขียนประเภทนี้ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน แต่การเขียนข่าวนั้น จะเป็นการเขียนเพื่อบอกข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริงที่มีความเด่นและสำคัญอย่างแท้จริง

รูปแบบของการเขียนข่าวมี 3 แบบ

1. แบบปิรามิดหัวกลับ (Inverted Pyramid)
2. แบบปิรามิดหัวตั้ง (Upright Pyramid)
3. แบบผสม (Combination)

คุณภาพของข่าว (Qualities of News)

1. ข่าวจะต้องมีความถูกต้อง

- ก. ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง หมายความว่า ทุกๆ ข้อความที่เกี่ยวกับชื่อ วันที่ อายุ และที่อยู่ ตลอดจนคำในเรื่องหมายคำพูดจะต้องเป็นจริง
- ข. ความถูกต้อง หมายถึง ความถูกต้องทั้งในรายละเอียดและโดยทั่วไปที่จะต้องเขียนและเน้นในจุดใดจุดหนึ่ง บางครั้งนักข่าวอาจจะนำเอา รายละเอียดที่ไม่สำคัญมาก เน้นให้เป็นจุดสำคัญของเรื่อง เป็นต้น ซึ่งเป็นการบิดเบือนเนื้อหาที่สำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะบางครั้งนักข่าวอาจจะนำเอาความคิดเห็นส่วนตัวไปตัดสินใจและพิจารณาในบางเรื่อง นี่เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ยู่่านจะต้องพิจารณาไปด้วยเวลาที่อ่านข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวหรือเรื่องราวต่างๆ จะต้องรายงานโดยปราศจากอคติ หรือความลำเอียงใดๆ ทั้งสิ้น
- ค. ความถูกต้องในการเสนอข่าวสารนั้นอาจเป็นไปได้ยากเพราะเวลาที่จำกัด ตลอดจนขบวนการที่ต้องผ่านคนหลายๆ คน ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการทำข่าว เช่น นักข่าว นักตรวจข่าว (Copy Reader) และบรรณาธิการ เป็นต้น

- ง. นักข่าวจะต้องระมัดระวังอย่างมาก ในเรื่องของความถูกต้องโดยที่จะต้องตรวจเช็คเรื่องทุกอย่างละเอียด โดยเฉพาะในด้านรายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อ วันที่ อายุ เวลา ที่อยู่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ เป็นต้น
- จ. นักข่าวจะต้องระมัดระวังในการเสาะแสวงหาข่าว เพราะในบางครั้งข่าวที่ได้จากแหล่งข่าวอาจจะผิดเพี้ยน โดยที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจของผู้ให้ข่าว

2. ข่าวจะต้องมีความสมดุล

- ก. ความสมดุลของข่าว เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในด้านของการเน้นหรือเฉพาะเจาะจงและความสมบูรณ์ของเรื่องราว นักข่าวจะต้องรายงานข่าว หรือข้อเท็จจริงโดยที่จะต้องให้ความสำคัญต่อข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่ และเพื่อให้ความสำคัญของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ได้นำมารายงานอย่างสมบูรณ์
- ข. ข่าวจะมีความสมดุลและมีความสมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อนักข่าวจะต้องนำเอาความสำคัญของข้อเท็จจริงต่างๆ มารายงานให้ได้ทุกแง่มุม ความสมดุลและความสมบูรณ์ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า นักข่าวจะต้องรายงานในสิ่งที่เป็นรายละเอียดที่ไม่สำคัญและไม่น่าสนใจ ความสมดุลของข่าวจะเป็นการนำเอารายละเอียดที่สำคัญเสนอให้ผู้รับสารได้ทราบ และเข้าใจเรื่องราวได้อย่างดี

3. ข่าวจะต้องมีความเป็นกลาง

- ก. ข่าว หมายถึงการรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ซึ่งจะต้องปราศจากความมือคดและลำเอียงใดๆ ทั้งสิ้น
- ข. นักข่าวต้องรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมา และด้วยความสุจริตใจ
- ค. การรายงานข่าวในปัจจุบัน จะเป็นการรายงานข่าวแบบอธิบายความข่าว ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถของนักข่าว ในการที่จะต้องอธิบายเหตุการณ์ให้ผู้รับสารได้เข้าใจสถานการณ์ และภูมิหลังของเรื่องราวต่างๆ ได้ ซึ่งการอธิบายความข่าวนี้อาจจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงการสอดแทรกความคิดเห็นของนักข่าวได้ ในบางครั้ง

ง. ความเป็นกลางในการเสนอข่าวสารนั้นเป็นไปได้ยากมาก เพราะบางครั้งนักข่าวมักจะใช้อารมณ์ความรู้สึก และความคิดเห็นส่วนตัวลงไปในเวลารายงานข่าวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งจะทำให้มีอคติ และความลำเอียงเกิดขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตามความยุติธรรมและความเป็นกลางยังเป็นสิ่งสำคัญที่นักข่าวจะต้องระลึกถึงและปฏิบัติตามให้ได้

4. ข่าวจะต้องมีความกะทัดรัดและชัดเจน

ก. การรายงานข่าว โดยทั่วไปแล้ว จะใช้การเขียนแบบปิรามิดหัวกลับ การเขียนจะต้องพยายามใช้คำธรรมดา เข้าใจง่าย และไม่กำกวม

ข. การรายงานข่าวที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นการรายงานที่ใช้คำที่สั้น กะทัดรัดและได้ใจความชัดเจน การเขียนจะต้องมีลีลาที่ชวนอ่านปราศจากความคิดเห็นส่วนตัว มีความสมดุลและยุติธรรมต่อทุกๆ ฝ่าย

5. ข่าวจะต้องมีความสดและทันต่อเหตุการณ์

ก. เวลา มีความสำคัญอย่างมากต่อการเสนอข่าว

ข. โดยปกติบรรณาธิการข่าวจะเลือกข่าวที่สด และทันต่อเหตุการณ์ก่อนเสมอ

ค. ความสดและความทันต่อเหตุการณ์ไม่ได้หมายความว่า เหตุการณ์นั้นเพิ่งเกิดขึ้นสดๆ ร้อนๆ แต่จะหมายถึงเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้น อาจจะเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่เพิ่งจะมีผลกระทบบางอย่างต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นต้น

ทฤษฎีผู้ปิดเปิดประตูสาร (Gatekeeper Theory)

แนวคิดเรื่องผู้ปิดเปิดประตูสารนี้ มาจากข้อเขียนของ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin 1947) ซึ่งให้ข้อสังเกตว่า ข่าวสารมักจะไหลผ่านช่องทางต่างๆ อันประกอบไปด้วย บริเวณประตูที่ซึ่งมีการปล่อยหรือกักข่าวสารใดๆ ตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ตั้งไว้ หรือโดยวินัจฉัยของผู้ปิดเปิดประตูสารว่า จะยอมให้ข่าวสารใดไหลผ่านไปได้อย่างไร

ผู้ปิดเปิดประตูสาร (Gatekeeper) จึงเป็นบุคคลผู้ซึ่งควบคุมการไหลของข่าวสาร บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าข่าวสารอะไรควรจะส่งต่อไปและข่าวสารอะไรควรจะส่งไปช้าหน่อย หรือข่าวสารอะไรควรตัดออกไปทั้งหมด บุคคลผู้ทำหน้าที่ปิดและเปิดประตูข่าวสารนี้ขึ้นอยู่กับระหว่างตัวข่าวสารเองและผู้รับสารจากสื่อสารมวลชน

วิลเบอร์ แชรรม (Wilbur Schramm) กล่าวว่า ผู้ปิดเปิดประตูสารมีสิทธิในการเปิดและปิดประตูสารต่างๆ ที่มีมา ผู้ปิดเปิดประตูสารยังมีบทบาทสำคัญมากในการสื่อสารในสังคมทุกวันนี้

ผู้ปิดเปิดประตูสารเหล่านี้ ได้แก่ นักข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้เขียนผู้พิมพ์ นักวิจารณ์ หัวหน้าหน่วยงานทางด้านสื่อสาร ผู้จัดการโฆษณา ประธาน ครู และพ่อแม่ เป็นต้น

นักข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการข่าวให้ไปหาข่าว ขณะเดียวกันนักข่าวก็ทำหน้าที่เหมือนกับผู้ปิดเปิดประตูสาร นักข่าวจะเป็นคนตัดสินใจว่าเขาจะเขียนข้อเท็จจริงในเรื่องข่าวนี้อย่างไร หน้าที่ของเขาเหล่านี้ ไม่เพียงแต่เลือกหรือปฏิเสธ สารต่างๆ ที่เข้ามาเท่านั้นเขายังทำหน้าที่จัดสารนั้นๆ ให้อยู่ในรูปที่เขาต้องการ ตลอดจนกระทั่งกำหนดการนำเสนอข่าวสาร เวลา หนึ่งงเห็นข่าวสารนั้นไว้ หรือเสนอสารทั้งหมดซ้ำๆ กันหรือเลือกเสนอบางส่วนเท่านั้น

เดวิด แมนนิง ไวท์ (David Manning White 1950) ได้นำแนวความคิดเรื่องผู้ปิดเปิดประตูสารมาใช้ในการศึกษาเรื่อง "The Gatekeeper : A case study in selection" ซึ่งศึกษาถึงกิจกรรมของบรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอเมริกันฉบับหนึ่ง ในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ จากการศึกษา ไวท์ พบว่า บรรณาธิการข่าวเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจว่าจะตีพิมพ์ข่าวใดในกระบวนการคัดเลือกข่าวของบรรณาธิการนั้น ความชอบส่วนตัว และภูมิหลังของบรรณาธิการ เข้ามามีส่วนในการคัดเลือกด้วย ไวท์สรุปว่า การตัดสินใจคัดเลือกข่าวของบรรณาธิการเป็นการกระทำโดยลำพัง และพฤติกรรมการณ์ตัดสินใจดังกล่าว สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางจิตวิทยาส่วนบุคคล

แมคดูกัล ลิตเติล (McDougal Little 1978) ได้กล่าวถึงเรื่องผู้ปิดเปิดประตูลงไว้ว่า ผู้ปิดเปิดประตูลงเป็นผู้พิจารณาตัดสินว่า เรื่องต่างๆ ที่กองอยู่บนโต๊ะทำงานของเขาในแต่ละวันนั้นมีเรื่องใดบ้าง ที่ประชาชนควรจะรับรู้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ปิดเปิดประตูลงมิใช่ผู้มีอำนาจเต็มที่ โดยปกติแล้วผู้ปิดเปิดประตูลงจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกข่าวส่วนใหญ่แต่มีข้อเสนอไปบางครั้งการตัดสินใจก็กระทำโดยผู้อื่นเช่น ในการตัดสินใจของผู้ปิดเปิดประตูลงนั้นขัดแย้งกับนโยบายในการเสนอข่าว ของผู้มีอำนาจสูงกว่า ผู้ปิดเปิดประตูลงก็มักจะฟัง และปฏิบัติตาม แต่ก็มิใช่เสมอไป หรือในกรณีที่ข่าวซึ่งตนได้เสนอไปแล้ว เมื่อพิจารณาในภายหลังพบว่า มีความแตกต่างจากข่าวที่หนังสือพิมพ์หรือสื่ออื่นๆ รายงานอย่างเห็นได้ชัดผู้ปิดเปิดประตูลงก็อาจจะเปลี่ยนแปลงมาตรฐานของตน หรืออาจจะไม่เปลี่ยนแต่ท่ามกลางกระแสข่าวที่หลั่งไหลเข้ามายังสำนักงานหนังสือพิมพ์อย่างมากมายในแต่ละวันนั้น การตัดสินใจของบรรณาธิการจะเป็นไปอย่างรวดเร็วข่าวสารส่วนมากจะถูกพิจารณาตีพิมพ์อย่างเงียบๆ และไม่สามารถจะเรียกคืนกลับมาได้ โดยการกระทำของผู้ปิดเปิดประตูลงแต่เพียงลำพัง

จากข้อเขียนของแบกดิเคียน (Bagdikian 1983) นักข่าวและบรรณาธิการข่าวจะตัดสินใจคัดเลือกข่าวอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการคือ

1. หลักที่ยึดในการบริหาร
2. การมองโลกของความจริง และนิสัยของตน นั่นคือรู้ว่าผู้อ่านมีความต้องการอะไร
3. ค่านิยม บรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในวิชาชีพ นั่นคือบรรณาธิการเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรที่ผู้อ่านควรจะรับรู้
4. การประเมินคุณค่าของข่าวสาร
5. ค่านิยมส่วนตัวและนิสัยแปลกๆ ของบรรณาธิการเช่นถ้าบรรณาธิการกลัวและไม่ชอบอะไรบางอย่าง เขาจะไม่อนุญาตให้สิ่งที่เขาไม่ชอบปรากฏอยู่ในข่าวหรือตีพิมพ์ในหนังสืออย่างเด็ดขาด

นอกจากปัจจัยทั้ง 5 แล้ว ยังมีปัจจัยในเรื่องเวลา และเนื้อที่ ซึ่งมี ส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจของบรรณาธิการข่าว การเปลี่ยนการตัดสินใจเพื่อ จะได้ข่าวสารซึ่งดีกว่าเดิมจะทำให้เสียเวลาและเงินอีกเท่าไร อันนี้ก็เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจเหมือนกัน

หลังจากที่นักข่าวรายงานข่าวที่ตนหามาได้แล้วก็ส่งให้กับผู้ปิดเปิดประตูลสาร คนอื่นๆ ในที่ทำงานไม่ว่าจะเป็นห้องข่าวหนังสือพิมพ์ หรือห้องข่าววิทยุและโทรทัศน์ บุคคลที่ทำงานในห้องข่าวจะเป็นผู้หญิง หรือผู้ชายจะทำหน้าที่ตบแต่งข่าว และตัดทอนข่าวทั้งทั้งย่อหน้า ตัดบางประโยค บางคำ หรือไม่ก็ไขต้นฉบับข่าวเลย ส่งข่าวออกไปตีพิมพ์หรือออกอากาศตามที่นักข่าวเขียนมา หรือเมื่อส่งข่าวไปแล้วบังเอิญไม่ได้ตีพิมพ์ เพราะเนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์ไม่พอ หรือเวลาในการกระจายเสียงมีไม่พอ บางครั้งผู้จัดการฝ่ายโฆษณาที่รับโฆษณาเข้ามามาก จนทำให้เนื้อที่ และเวลาในการเสนอข่าวสารน้อยลงไปเขาเหล่านี้ก็ทำหน้าที่เป็นผู้ปิดเปิดประตูลสาร เช่นกัน

ผู้ปิดเปิดประตูลสารเหล่านี้ ส่งต่อข่าวสารไปยังผู้รับสารจำนวนมาก ข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เครื่องข่ายวิทยุ และโทรทัศน์ ตลอดจนกระทั่งข่าวสารจากสำนักข่าว กลายเป็นแหล่งข่าวสำคัญของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งข่าวสารต่อไปให้กับผู้อ่าน ผู้ฟังและผู้ชมในท้องถิ่น

ในวงการสื่อสารมวลชน ผู้ปิดเปิดประตูลสาร จะหมายถึงบรรณาธิการ และนักข่าวตามสำนักพิมพ์ หรือสถานีวิทยุกระจายเสียง ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบคัดเลือก เรียบเรียงข่าวสาร เพื่อเสนอให้ประชาชนทราบ ทั้งบรรณาธิการและนักข่าวจึงอยู่ในฐานะที่จะ "ควบคุม" (Control) ข่าวสารต่างๆ ที่จะผ่านไป ยังประชาชนทั่วไป โดยอาศัยวิธีการคัดเลือกและเรียบเรียงข่าว การตบแต่ง และจัดหน้าหนังสือพิมพ์ ตลอดจนการกำหนดเวลาเสนอข่าวสาร และการลำดับความสำคัญของข่าว พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมข่าวสารเช่นที่กล่าวมานี้ ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการกำหนดวาระ (Agenda - Setting)

การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เปิดเปิดประตูลงส่วนมากเน้นที่การเลือกและตัดทอนข่าวสาร ผลการวิเคราะห์ที่สำคัญพบว่าบรรณาธิการและนักข่าวทั่วไปเลือกเสนอข่าวสาร โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงประชาชนผู้รับข่าวสารเท่าไรนัก แม้จะได้ตระหนักถึงความต้องการและความสนใจของผู้อ่านหรือผู้ฟังบ้าง แต่ก็ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนอยู่มาก การเลือกเสนอข่าวสารทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือวิทยุโทรทัศน์ จึงขึ้นอยู่กับภารกิจของบรรณาธิการ และนักข่าวว่ามีความเหมาะสมเพียงไรและจะเป็นที่สนใจแก่ประชาชนหรือไม่ ส่วนข่าวสารที่ประชาชนต้องการหรือสนใจจริงๆ นั้น อาจไม่มีโอกาสปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ก็ได้ ด้วยเหตุนี้จึงมักมีคำกล่าวพังเพยว่า "ข่าว" (News) ก็คือสิ่งที่บรรณาธิการ หรือนักข่าวสร้างขึ้น และเผยแพร่ทางสื่อมวลชน

ถ้าพิจารณากันตามความเป็นจริงแล้ว การค้นพบข้างบนนี้มีส่วนเป็นจริงอยู่มากในวงการหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอย่างอื่น ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั่วไปรวมทั้งไทยเราด้วย มักจะกล่าวว่าการเสนอข่าวสาร เพื่อสนองตอบความสนใจและความต้องการของมวลชน แต่อันที่จริงแล้วดูเหมือนว่าจะจะเป็นคำขวัญ และคำแก้ตัวหรือเหตุผลที่เลื่อนลอยของบุคคลในวงการสื่อมวลชนมากกว่า ในทางปฏิบัติจริงๆ แล้ว ทำได้ยากมาก

จากแนวทฤษฎีผู้เปิดเปิดประตูลงนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการวิเคราะห์ถึงการตัดสินใจคัดเลือกข่าวโดยบรรณาธิการข่าวของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบ คัดเลือกและเรียบเรียงข่าวก่อนนำไปออกอากาศในแต่ละวัน

นอกจากการคัดเลือกข่าวใดจะถูกนำออกอากาศแล้ว การคัดเลือกประเด็นว่าควรนำเสนอเน้นประเด็นใด และนำเสนอภาพใดออกอากาศนั้นเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการกำหนดวาระ ซึ่งผู้สื่อข่าว, ช่างภาพ, เจ้าหน้าที่ติดต่อ และบรรณาธิการข่าว ในฐานะผู้เปิดเปิดประตูลง จะเป็นผู้กระทำการกำหนดวาระดังกล่าว โดยพิจารณาทฤษฎีดังต่อไปนี้ เป็นหลักในการวิเคราะห์

ทฤษฎีการกำหนดวาระ (Agenda - Setting Theory)

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวาระ หรือการกำหนดเรื่องพิจารณา ส่วนใหญ่จะศึกษาในประเด็นหัวข้อทางการเมือง และผลที่ออกมาชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีพลังสำคัญมากในการกำหนดวาระ ประเด็นสำคัญของเรื่อง ในการศึกษาของ K, Asp. เรื่อง The struggle for the agenda : party agenda, media agenda, and voter agenda in the 1979 Swedish election campaign. Communication Research 10(3) : 333-355, July 1983 (Communication Abstract Vol.7 : No.1 March 1984) ยืนยันความคิดข้างต้นผลการศึกษาของ Asp, K พบว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลมากในการกำหนดวาระ ประเด็นสำคัญของเรื่องในการจูงใจให้คนมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มากกว่าการกำหนดวาระประเด็นสำคัญของเรื่องจากพรรคการเมือง

อย่างไรก็ตามแนวความคิดในการกำหนดวาระสามารถนำไปใช้กับการศึกษาประเด็นปัญหาสำคัญซึ่งไม่ใช่หัวข้อทางการเมืองได้ดังที่ S, Gadir ได้ศึกษาวิจัยไว้ในเรื่อง Media Agenda-Setting in Australia : the rise and fall of public issue. Media Information Australia no. 26 : 13-23 Nov.1982. (Communication Abstract vol.6 No.2 June 1983) ผลการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์

จากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ สถานีวิทยุ 6 สถานี สถานีโทรทัศน์ 4 สถานี ในชนิดนี้พบว่า

1. การกำหนดวาระหรือกำหนดเรื่องพิจารณา โดยประชาชนจะมั่นคงยืนนานกว่าการกำหนดวาระโดยสื่อมวลชน
2. ปัญหาเรื่องการว่างงาน ภาวะเงินเฟ้อ จะเป็นประเด็นปัญหาสำคัญซึ่งจัดไว้เป็นอันดับสูงสุด ในการกำหนดวาระของประชาชนในขณะที่ปัญหาด้านอุตสาหกรรมและการป้องกันประเทศเป็นประเด็นปัญหาสำคัญซึ่งจัดไว้อันดับสูงสุดของสื่อมวลชน

3. การกำหนดวาระของหนังสือพิมพ์ จะใกล้เคียงกับการกำหนดวาระของประชาชนมากกว่าวิทยุและโทรทัศน์ ที่ปรากฏชัดก็คือ สื่อมวลชนประสบความสำเร็จ ในการกระตุ้นให้ประชาชนสนใจประเด็นสำคัญของปัญหาบางประเด็น มากกว่าประเด็นอื่นๆ
4. ทิศทางของการกำหนดวาระ เริ่มจากสื่อมวลชนไปสู่ประชาชน

ผลการศึกษาจากหนังสือเอกสารและรายงานวิจัยดังกล่าวแล้วยืนยันบทบาทอันสำคัญของสื่อมวลชนในการเลือกเสนอข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้เปิดเปิดประตูสาร ในอันที่จะกำหนดวาระ ประเด็นสำคัญของข่าว ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดความสนใจของประชาชน

การกำหนดวาระของสื่อมวลชน หมายถึง การเสนอหรือไม่เสนอข่าว เรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อมวลชน มีผลให้สาธารณชนมีความเห็นคล้อยตามว่า เรื่องนั้นเป็นหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญ หรือไม่มีความสำคัญที่จะนำมาพิจารณา

อรนุช เลิศจรยารักษ์ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โทรทัศน์ วิถีคัดเลือก และจัดลำดับความสำคัญของข่าวสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร" โดยศึกษารายการข่าวในประเทศภาค 20.00 น. ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2529 ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 5, 7 และ 9 พบว่า

... วิธีการคัดเลือก และจัดลำดับความสำคัญของข่าวขึ้นอยู่กับหัวหน้าฝ่ายข่าวและบรรณาธิการข่าวเป็นสำคัญ หัวหน้าฝ่ายข่าว และบรรณาธิการข่าวจะยึดหลักการบริหารงานและนโยบาย วัตถุประสงค์ของสถานี ตลอดจนกฎหมายว่าด้วยระเบียบการบริหารงานทางวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เป็นแนวทางในการคัดเลือก และจัดลำดับความสำคัญ การกำหนดวาระประเด็นสำคัญของข่าวนั้น ข่าวพระราชกรณียกิจจัดอยู่ในลำดับแรก รองลงมาคือ ข่าวรัฐบาล เน้นความสำคัญที่ตัวบุคคลในวงการรัฐบาล และกิจการทหาร สำหรับข่าวรัฐบาลนี้ สถานีโทรทัศน์ทั้งสามสถานีให้เวลากับข่าวรัฐบาลมากที่สุด...

ผลจากการกำหนดวาระของสื่อมวลชนแขนงโทรทัศน์ ที่ต้องยึดหลักดังกล่าว จะทำให้ประชาชนทั่วไปรับรู้ถึงข่าวสารของรัฐบาล และเป็นเรื่องที่เหมาะสมควรติดตาม นามาคิดพิจารณาหรือถกเถียงกัน

ขณะเดียวกันหากสื่อมวลชนแขนงอื่นให้ความสำคัญกับข่าว เศรษฐกิจหรือข่าวการเมือง มีการเน้นเสนอข่าว หรือบทความความคิดเห็นในเรื่องนี้เป็นพิเศษก็มิผลทำให้ประชาชนทั่วไป เห็นความสำคัญกับปัญหา เศรษฐกิจ และการเมือง

หน้าที่ของสื่อมวลชน ในการกำหนดวาระเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1972 โดย McCombs, M.E. and Shaw D.L. (1972) เป็นผู้เสนอแนะ อย่างไรก็ตาม นักเขียนข่าวบางคนกล่าวว่า แนวความคิดนี้มีใช้ของใหม่ Lippmann, W. (1992) เคยกล่าวความคิดเห็นในวารสาร Public Opinion เมื่อปี ค.ศ.1922 ถึงบทบาทควรมีของสื่อมวลชนว่า "สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างภาพต่างๆ ในหัวสมองของคนเรา" ซึ่งก็คล้ายคลึงกับแนวคิดของ Cohen B.C., (1963) ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดในเรื่องนี้ เขาเคยกล่าวถึงอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ ในการเป็นผู้บอกกับผู้อ่านว่า เรื่องอะไรควรจะคิด (What to think about) ซึ่งตรงกับแนวความคิดในเรื่องการกำหนดหัวข้อเรื่องให้พิจารณานี้

แนวความคิดในเรื่องการกำหนดวาระของสื่อมวลชนนี้ มิได้แสดงว่าสื่อมวลชนมีจุดมุ่งหมายที่จะมีบทบาทในประเด็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เปิดประตูสู่สารเท่านั้นเอง สื่อมวลชนตามแนวความคิดในเรื่องการกำหนดวาระ ทำหน้าที่เป็นผู้เสนอวาระปัญหาหรือหัวข้อเรื่องต่างๆ ในสังคมในลักษณะข่าวและความคิดเห็นให้สาธารณชนได้พิจารณาว่าอะไรเป็นเรื่องที่จะนามาคิดพิจารณาหรือสนทนาถกเถียงกัน

ดังนั้นทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดวาระจึงมุ่งวิเคราะห์หน้าที่ หรือผลของสื่อมวลชนในด้านข่าวสาร (Information) แทนด้านการชักจูง (Persuasion) สมมติฐานสำคัญกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การที่สื่อมวลชนเลือกเน้นประเด็นสำคัญของหัวข้อ (Topic) หรือปัญหา (Issue) ในการรายงานข่าวสารกับการที่ผู้รับสาร หรือมวลชนตระหนักถึงความสำคัญ (Salience) ของหัวข้อประเด็นหรือปัญหานั้นๆ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดวาระนี้ แทนที่จะเน้นการเปลี่ยนทัศนคติและ
ความเห็นตามแนวคิดเก่ากลับมุ่งวิเคราะห์วิวัฒนาการของความคิด (Cognitions)
เกี่ยวกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หากมองในด้านการสื่อสารก็คือการเน้นความสำคัญ
ของหน้าที่ในด้านการเสนอข่าวสารมากกว่าหน้าที่ในการชักจูง

จากทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการ
ผลิตข่าวอันประกอบด้วย บรรณาธิการข่าว ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ เจ้าหน้าที่ตัดต่อ
ของฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้เปิดเผย
ประตูลูกศรนี้ จะเป็นผู้กำหนดประเด็นของข่าวสาร รูปแบบ และภาพรวมทั้งเนื้อหา
ที่ต้องการนำเสนอสู่ประชาชน

ดังนั้น สามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ว่า
เหตุใด ข่าวผากแต่ละชั้น ถูกพิจารณาให้เป็นข่าว และให้ความสำคัญกับประเด็น
ของข่าวผาก แต่ละชั้นอย่างไร

นอกเหนือจากการวิเคราะห์โครงสร้าง และการตัดสินใจคัดเลือกข่าว
ผาก และประเด็นที่น่าเสนอของข่าวผากแล้ว การที่จะพิจารณาถึงผลของข่าวผาก
ในแง่ที่มีบทบาทอย่างไรนั้น ต้องอาศัยแนวคิดทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับสถานภาพมา
ประกอบด้วย

สถานภาพ (Status)

สถานภาพเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิหน้าที่
ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ เกี่ยวกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น
มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพ
เป็นสิ่ง เฉพาะบุคคลที่ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น (สุพัตรา สุภาพ 2525:30)

ประเสริฐ แยมกลีนฟุง กล่าวว่า "สถานภาพหมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม และมักจะมีความหมายเป็นการเปรียบเทียบความสูงต่ำในสังคมกล่าวคือ บุคคลมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นเคารพ แต่ไหนสถานภาพกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างไร สถานภาพเป็นสิ่งที่เฉพาะบุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และสถานภาพของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับตำแหน่งต่างๆ"

ในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่าไว้ว่า สถานภาพ หมายถึงฐานะ หรือเกียรติภูมิของบุคคลหรือของกลุ่มในชุมชน เป็นตำแหน่งของบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่งที่ได้รับคามนิยมนับถือจากสาธารณชน สถานภาพจะสูงต่ำเพียงไรขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ถือว่าสำคัญ เช่น อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนา วงศ์สกุล ฯลฯ

Horton และ Hunt กล่าวว่าสถานภาพ โดยทั่วไปแล้วหมายความถึง ลำดับชั้น (Rank) หรือตำแหน่ง (Position) ของบุคคลในกลุ่ม หรือของกลุ่มที่สัมพันธ์กับกลุ่มอื่น

นักสังคมวิทยา (Ralph Linton) ได้แบ่งสถานภาพออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดหรือสถานภาพที่ติดตัวมา กับสถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถ หรือสถานภาพโดยการกระทำ (สุขุม ศรีบูรณทร์, 2525 : 57)

1. สถานภาพที่ติดตัวมา หรือสถานภาพโดยกำเนิด หรือสถานภาพโดยการสืบทอด คือ สถานภาพที่ได้มาโดยสังคมเป็นผู้กำหนด หรือเป็นเรื่องของการที่บุคคลได้รับสถานภาพมาโดยเงื่อนไขทางชีวภาพ (Biological Conditions) เช่น เป็นหญิง ชาย ผู้ใหญ่ กรรมกร ลูกประชานาธิบตี เจ้าฟ้าชาย ตำแหน่ง เช่นนี้เกิดขึ้นเองโดยวิธีการทางสังคม อาจเกิดจากประเพณีซึ่งจำแนกได้ดังนี้
 - 1.1 สถานภาพจากวงศ์ญาติ (Kinship Status) บุคคลย่อมมีความผูกพันทางสายโลหิต เป็นญาติ พี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย
 - 1.2 สถานภาพทางเพศ (Sex Status) บุคคลเกิดมา ย่อมมีเพศแยกออกเป็นชายและหญิง บุคคลที่ได้รับสถานภาพทางเพศย่อมมีบทบาท คือสิทธิหน้าที่แตกต่างกัน

- 1.3 สถานภาพทางอายุ (Age Status) บุคคลได้รับสถานภาพตามเกณฑ์ของอายุ เช่น ผู้เยาว์ ผู้ใหญ่ ตามกฎหมายกำหนดว่า หญิงชายบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 20 ปีบริบูรณ์ คนที่บรรลุนิติภาวะกับคนยังไม่บรรลุนิติภาวะย่อมมีสิทธิแตกต่างกัน
 - 1.4 สถานภาพทางเชื้อชาติ (Race Status) เช่น จีน แขก นิโกร
 - 1.5 สถานภาพทางถิ่นกำเนิด (Regional Status) บุคคลในถิ่นใดย่อมได้รับสถานภาพว่าเป็นคนของท้องถิ่นนั้น เช่น เกิดภาคเหนือ ก็ได้รับสถานภาพเป็นชาวเหนือ
 - 1.6 สถานภาพของชั้นสังคม (Class Status) บุคคลที่เกิดมาจากครอบครัวของชนชั้นต่ำก็มีสถานภาพเป็นคนชั้นต่ำ
 - 1.7 สถานภาพทางวรรณะ (Caste) ในบางสังคม เช่นสังคมฮินดู มีการแบ่งวรรณะออกเป็น 4 วรรณะ ตามหน้าที่การงาน
 - 1.8 สถานภาพทางศาสนา (Religion) เป็นสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดอีกทางหนึ่ง จากการที่พ่อแม่นับถือศาสนาใด ลูกที่เกิดมาก็จะเป็นศาสนิกชนของศาสนานั้นๆ สถานภาพทางศาสนาที่ได้มาโดยกำเนิดนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ถ้าบุคคลนั้นโตขึ้น และเกิดความเลื่อมใสในศาสนาอื่น อาจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นได้
2. สถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถหรือสถานภาพโดยการกระทำ (Achieved Status) เป็นสถานภาพที่ต้องดิ้นรนขวบขวายด้วยความสามารถของตนเอง ด้วยการศึกษาลงทุน ฯลฯ สถานภาพแบบนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถส่วนใหญ่วัดกันด้วยการศึกษา ประสบการณ์ และผลจากการกระทำ สถานภาพประเภทนี้เป็นสถานภาพที่ได้มาภายหลัง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำและสังคมกำหนดให้ เช่น ตำแหน่งผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี นายแพทย์ ผู้จัดการ

สถานภาพโดยการกระทำมีดังนี้

- 2.1 สถานภาพทางการสมรส (Marital Status) หญิงชายสมรสแล้ว ฝ่ายชายมีสถานภาพเป็นสามี หญิงเป็นภรรยา
- 2.2 สถานภาพทางการเมือง (Political Status) บุคคลที่สนใจอยู่ในวงการเมืองอาจได้รับสถานภาพทางการเมือง เช่น สมาชิกของพรรคการเมือง วุฒิสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี เป็นต้น
- 2.3 สถานภาพทางการศึกษา (Educational Status) ผู้ศึกษาย่อมได้สถานภาพตามวุฒิที่ตนศึกษา เช่น เป็นบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิต เป็นต้น
- 2.4 สถานภาพทางบิดามารดา (Parental Status) ได้แก่ การเป็นพ่อ เป็นแม่
- 2.5 สถานภาพทางอาชีพ (Occupational Status) สังคมประชาธิปไตย ให้ออกโอกาสเลือกประกอบอาชีพได้ตามความสามารถ บุคคลจึงได้สถานภาพตามการประกอบอาชีพ เช่น ช่างไม้ ช่างสวน วิศวกร นายแพทย์ เป็นต้น

นอกจากนี้ สถานภาพยังสามารถแบ่งออกได้ตามที่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคมซึ่งแบ่งออกได้เป็น

1. สถานภาพเฉพาะ (Private Status) หรือเป็นตำแหน่งที่ได้มาจากการมีความสัมพันธ์กับคนอื่น (Associational Status) เช่น ช่างตัดผม เรา จะรู้ว่าเขาเป็นช่างตัดผมเมื่อเขาทำหน้าที่ เป็นต้น
2. สถานภาพทั่วไป (Public Status) เป็นสถานภาพประจำตัวของบุคคลที่ไม่เปลี่ยนแปลง มีลักษณะที่ปรากฏให้เห็นในสังคม แม้เขาจะอยู่ในขณะทำหน้าที่ หรือจะแสดงบทบาทหรือไม่ก็ตาม เช่น พระสงฆ์ เป็นต้น

สถานภาพแต่ละประเภทยังมีความสำคัญแตกต่างกัน และถือว่าสูงกว่าระดับสถานภาพอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในสังคมนั้นๆ ทำให้แต่ละสังคมกำหนดความสำคัญของสถานภาพไม่เหมือนกัน

E.T. Hiller ได้กล่าวถึง สถานภาพที่สำคัญ (Key status) เป็น สถานภาพที่สำคัญกว่าหรือควรมาก่อนสถานภาพอื่น ๆ เช่น ในสังคมอเมริกันถือว่า การประกอบอาชีพเป็นสถานภาพที่สำคัญ เป็นสถานภาพหลักของบุคคล และทำให้ ได้มาซึ่งสถานภาพอื่นๆ ด้วย เช่น สถานภาพในเรื่องชั้นและสังคม เราจะทราบ ว่าเขามีตำแหน่งทางสังคมอย่างไร ก็โดยการพิจารณาจากอาชีพของเขาในบาง สังคม สถานภาพที่สำคัญอันเป็นสถานภาพหลักนั้น อาจเป็นเรื่องเพศ อายุ หรือ ตำแหน่งทางการเมืองอย่างในสังคมไทยเราก็เคยถือว่า สถานภาพทางการศึกษา เป็นสถานภาพหลักที่สำคัญ (ประสาท หลักศิลา, 2514:166)

นอกจากแนวคิดเบื้องต้นทางสังคมวิทยา เรื่องสถานภาพแล้ว จะขอ กล่าวถึงแนวคิดทางด้านสังคมวิทยา เรื่องการจัดลำดับชั้นทางสังคม สถาบันทาง สังคม รวมทั้งทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศของ Wilbur Schramm

การจัดลำดับชั้นทางสังคม

การจัดลำดับชั้นทางสังคมไทยปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากระบบชน ชั้นศักดินาหรือระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผสมกับระบบชนชั้นของสังคมปัจจุบัน การ จัดลำดับชั้นทางสังคมไทยมักถือเอาเกียรติยศ หรือฐานะทางสังคมหรือตำแหน่ง เป็นเกณฑ์ เช่น ตระกูล ความสำเร็จในการทำงาน ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา ที่ได้รับ ลักษณะอาชีพที่มีเกียรติแตกต่างกัน เป็นต้น

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2513 : 188) ได้ให้ข้อสังเกตว่าเกียรติหรือ ฐานะของบุคคลในสังคมไทยมักจะเป็นผลมาจากการรวมของปัจจัยหลายอย่าง เช่น ถ้าได้รับการศึกษาสูงก็จะช่วยให้มีโอกาสประกอบอาชีพที่มีเกียรติ และอยู่ใน ตำแหน่งสูงมีรายได้มาก เป็นต้น

รายละเอียดของการแบ่งชนชั้นมีดังนี้คือ

1. ในหลวง ราชนี หรือพระราชวงศ์ระดับสูง
2. คณะรัฐมนตรี รัฐบุรุษที่มีชื่อ คณะองคมนตรี
3. ข้าราชการชั้นผู้นำ ปลัดกระทรวง อธิบดี นายทหาร ตำรวจ ผู้นำทาง
การเมือง การค้า และสังคม
4. ปัญญาชนชั้นนำ ข้าราชการชั้นพิเศษต่างๆ อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ นักธุรกิจ
ชั้นนำ นักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียง
5. ข้าราชการทั่ว ๆ ไป พ่อค้าประชาชน ปัญญาชนในระดับกลาง
6. ข้าราชการชั้นจัตวา ชั้นตรี
7. เสมียนพนักงานชั้นต่ำ กรรมกรผู้มีฝีมือ
8. กรรมกรผู้ไม่มีฝีมือ ชาวนา

ปัจจัยในการแบ่งชนชั้นทางสังคม มิได้คำนึงถึงเงินแต่อย่างเดียว แต่
คำนึงถึงแบบแผนในการดำเนินชีวิตด้วย

อานนท์ อภาภิรม ได้กล่าวถึงเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการจัดลำดับชั้นทาง
สังคม ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับไพฑูรย์ เครือแก้ว คือการแบ่งลำดับชั้นทางสังคมนั้น
ได้อาศัยวงศ์ตระกูลครอบครัวที่กำเนิดมาและสิ่งแวดล้อมอันประกอบด้วยสถานภาพ
ทางเศรษฐกิจการศึกษา อาชีพ และสถานที่อยู่อาศัย มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

สถาบันทางสังคม (Social Institution)

"สถาบัน" ทางสังคมวิทยา หมายถึง สิ่งที่เป็นรูปธรรม (concrete)
ที่สังเกตเห็นได้ และสิ่งที่เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่เป็นสิ่งที่มียู่
สิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การประกอบพิธีทางศาสนา การสมรส การดำเนินกิจการ
ในการปกครองและการเมือง ส่วนสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ สิ่งที่เป็นบทสถาน
(บรรทัดฐาน) ของสังคมต่างๆ ซึ่งมนุษย์รู้อยู่แน่นอนว่ามีอยู่ แม้ว่าจะไม่ได้บันทึก
เป็นหลักฐานที่แน่นอนก็ตาม สถาบันในวิชาสังคมวิทยา หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มี
ลักษณะแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นเป็นไปในแบบของการ
ร่วมมือกันโดยร่วมมือกันอย่างถาวรและเป็นการร่วมมือภายใต้กฎเกณฑ์ใดกฎเกณฑ์
หนึ่ง นอกจากนั้นการที่พฤติกรรมใดของมนุษย์ที่จะเป็นพฤติกรรมที่เรียกว่า สถาบัน
ได้พฤติกรรมนั้นจะต้องมีลักษณะ เฉพาะตัวและเปลี่ยนแปลงยาก (บุญสนอง บุญโย-
ทยาน (2518:43-44)

อานนท์ อาภาภิรม (2518:19) ให้ความหมายว่า "สถาบัน" คือ ที่รวมของปทัสถานชุดใดชุดหนึ่งซึ่ง เป็นผู้กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่แน่นอนซึ่งสามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า สถาบันมีความหมายสองนัยคือ

1. สถาบันทางรูปธรรม ได้แก่ องค์การ สมาคม วิทยาลัย มหาวิทยาลัย
2. สถาบันทางนามธรรม ได้แก่ ระเบียบหรือระบบการที่ปฏิบัติอยู่ในสังคมหนึ่งๆ สถาบัน ในความหมายทางสังคมวิทยา คือ สถาบันทางนามธรรม อันได้แก่ ระเบียบ กฎหมาย หรือแนวปฏิบัติที่ทามาจนเคยชินและ เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น เพื่อประโยชน์ร่วมกันในสังคม

จึงพอสรุปความหมายของสถาบันได้ว่า สถาบันสังคม หมายถึงกระบวนการ หรือวิธีการรวมกลุ่มกัน ที่ได้มีการจัดตั้งอย่างเป็นระเบียบ มีระบบและมั่นคง

นักสังคมวิทยา ได้จำแนกสถาบันทางสังคมไว้ตามสายใยแห่งระบบความสัมพันธ์ของคนในแต่ละสังคม ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว (Family Institution) ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่คงทนที่สุด มนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในสถาบันนี้
2. สถาบันเศรษฐกิจ (Economic Institution) เป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง เพราะความต้องการทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และความต้องการของมนุษย์ก็ไม่มีขอบเขต สถาบันเศรษฐกิจเป็นสถาบันเก่าแก่ที่มีมานานเพราะเป็นสถาบันที่กล่าวถึงวิธีการอยู่รอดของมนุษย์ในด้านต่างๆ ตั้งแต่ด้านการผลิต การแจกจ่าย หรือ การแลกเปลี่ยนค้าขายและการบริโภค สถาบันเศรษฐกิจยังแบ่งออกเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มพาณิชยกรรม เป็นต้น
3. สถาบันการเมือง และการปกครอง (Governmental Institution) เป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งสถาบันหนึ่ง เพราะอยู่ในฐานะที่เป็นหน่วยควบคุมทางสังคม (Social control) สังคมมนุษย์ต้องมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ เพื่อความจำเป็นในการติดต่อสัมพันธ์กัน ฉะนั้น ทุกสังคมจะต้องมีรูปแบบการปกครองบางอย่าง เพื่อการอยู่รอดของกลุ่มหรือสังคม

สถาบันการเมืองและการปกครอง สามารถแบ่งออกได้เป็น

- 3.1 สถาบันพระมหากษัตริย์
 - 3.2 สถาบันทหาร
 - 3.3 สถาบันนิติบัญญัติ เช่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสมาชิกต่าง ๆ
 - 3.4 สถาบันบริหาร อันได้แก่ รัฐบาลที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ
 - 3.5 สถาบันตุลาการ อันมีหน้าที่ตัดสินคดีความต่างๆ เช่น ผู้พิพากษา
อัยการ ทนายความ
4. สถาบันการศึกษา (Educational Institution) การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น จึงต้องเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในสังคม การเรียนรู้ของมนุษย์ไม่มีสิ้นสุด การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดไป
 5. สถาบันศาสนา (Religious Institution) ศาสนาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว เป็นสถาบันที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับสังคมมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งทุกคนต้องให้ความเคารพ ด้วยรู้สึกว่าเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับตนและส่วนรวม สถาบันศาสนาในความหมายทางสังคมวิทยา หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มองค์การที่มีระเบียบวิธีการ ตามจุดประสงค์
 6. สถาบันนันทนาการ มนุษย์เราทำงานเพื่อดำรงชีวิต แล้วก็ต้องมีการพักผ่อน ต้องการความบันเทิงใจด้วยในระหว่างพักผ่อน จึงได้เกิดกลุ่มอาชีพ เช่น ดารา นักร้อง ฯลฯ สถาบันนันทนาการได้ทวีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน จนเป็นที่ยอมรับมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต (ทองปลิว ชื่นชม, 2522:17-18)

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ

Wilbur Schramm. กล่าวว่า สื่อมวลชนควรมีหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

1. เป็นยามตรวจสอบ คือ การให้ข่าวสารและอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ว่าได้รู้คนหน้าไปเพียงใด ปกติสื่อมวลชนต่างๆ ก็ได้ทำหน้าที่นี้อยู่แล้วซึ่งในการพัฒนาประเทศก็เช่นกัน ถ้าขาดสื่อมวลชนข่าวสารการพัฒนาประเทศ ก็จะถึงหมู่ประชาชนได้ช้ากว่ากำหนดซึ่งผลอาจจะทำให้แผนการพัฒนาต่างๆ ล้มเหลวได้
2. เป็นผู้ก่อให้เกิดสิ่งที่น่าสนใจขึ้น ส่งเสริมทำให้เกิดความรู้ และสร้างเสริมประสบการณ์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในการนำสิ่งใหม่ๆ มาให้ประชาชนได้รู้จักและได้ทราบว่าผู้อื่น หรือสังคมอื่นเขาเป็นอย่างไร มองในแง่ของการพัฒนาแล้วก็เท่ากับว่า ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ที่ดีและช่วยทำให้ประชาชนแต่ละสังคมเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาคนเพื่อให้เกิดความอยากที่จะร่วมมือกัน
3. เป็นผู้ก่อให้เกิดความน่าสนใจขึ้น หมายถึงว่า สื่อมวลชนจะเป็นผู้นำเอาสิ่งต่างๆ มาทำให้เป็นที่น่าสนใจขึ้น ซึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา สามารถสร้างสื่อมวลชนให้มีบทบาทที่สำคัญ ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นสิ่งที่น่าสนใจแก่ประชาชนได้
4. สื่อมวลชนสามารถสร้างความทะเยอทะยานให้กับประชาชนได้ โดยจะเป็นผู้สร้างความทะเยอทะยานทั้งในส่วนตัวและชาติให้เกิดความอยากอยู่ดีกินดีหรือแสวงหาวิถีชีวิตที่ดีกว่า การที่คนเราพอใจในสิ่งที่เป็นอย่างจนเกินไป ก็อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ช้า
5. เป็นผู้สร้างบรรยากาศของการพัฒนาให้เกิดขึ้น ในที่นี้หมายถึงว่า สื่อมวลชนได้กระตุ้นและให้มโนภาพ และความรู้แก่ประชาชนในด้านการพัฒนาต่างๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งก่อให้เกิดความสนใจในสิ่งต่างๆ ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่ควรจะเป็นในอนาคตว่าควรจะเป็นดีกว่าปัจจุบันอย่างไรบ้าง

6. ช่วยให้เกิดกระบวนการตัดสินใจในทางอ้อมทั้งในแง่ของทัศนคติ และค่านิยม สื่อมวลชนจะเป็นตัวกระตุ้นในทางอ้อมให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมคงเดิม ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีใครพิสูจน์ได้แน่ชัดว่า สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยม และทัศนคติที่ถูกฝังแน่นในหมู่ประชาชนได้สำเร็จ แต่สื่อมวลชนก็เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางอ้อม กระบวนการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนั้นต้องอาศัยสื่อบุคคล เป็นสื่อที่สำคัญ
7. ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจโดยผ่านข่าวสารไปทางสื่อบุคคล หมายถึง การกระจายข่าวสารผ่านสื่อมวลชนไป เพื่อวัตถุประสงค์ให้ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับเอาข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้นไปถ่ายทอดอีกต่อหนึ่ง ซึ่งผลก็คือ ทำให้มีการตัดสินใจได้ดีขึ้น
8. สื่อมวลชนสามารถสร้างสภาพให้บุคคลได้ หมายถึงว่า สื่อมวลชนสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่บุคคลได้ โดยอาจจะใช้วิธีการยกย่องหรือเอ่ยถึงอยู่เสมอ เท่ากับว่าสื่อมวลชนช่วยสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นแก่ตัวบุคคล ซึ่งหมายถึงบุคคลผู้นั้นอาจจะกลายเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศต่อไปได้
9. สามารถขยายนโยบายรัฐบาลให้เป็นที่เข้าใจหรืออภิปรายกันกว้างขวางขึ้นในหมู่ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้ หมายถึง ความคิดความเห็น หรือนโยบายของรัฐบาลในการบริหารประเทศย่อมเป็นที่น่าสนใจแก่ประชาชนเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นของตนเองว่า จะมีแผนหรือนโยบายในการพัฒนาอย่างไร เมื่อสื่อมวลชนได้ช่วยขยายความ หรือถ่ายทอดออกไปอย่างกว้างขวางแล้วประชาชนก็ย่อมจะแสดงความเข้าใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามได้ง่าย
10. สื่อมวลชนสามารถควบคุม หรือบังคับให้คนในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมได้ นั่นคือ สิ่งใดก็ตามที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ถ้ายังไม่มีคนนำมาตีแผ่กันในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวางแล้วทุกคนในสังคมก็ดูเหมือนว่า จะมีปฏิกิริยาคัดค้านหรือแสดงความไม่เห็นด้วยอยู่ในใจเท่านั้น แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่สื่อมวลชนนำมาตีแผ่สู่สาธารณชน การคัดค้านอย่างออกหน้าออกตาก็คงจะเกิดขึ้นทันที ซึ่งเท่ากับว่าสื่อมวลชนได้ช่วยให้สังคมอยู่ในกรอบหรือบรรทัดฐานที่วางไว้ได้
11. สื่อมวลชนช่วยสนับสนุนการมีรสนิยมที่ดี หมายถึง ในการพัฒนาประเทศ สื่อมวลชนจะเป็นผู้ที่ช่วยทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องที่ควรกระทำบางอย่างอาจจะกลายเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยหรือค่อนข้างไม่มีวัฒนธรรม บางสิ่งบางอย่างสามารถบอกได้ว่าสิ่งเหล่านี้ คือ เอกลักษณ์ของชาติเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็น "คนไทย" เป็น "ของไทย" เป็นต้น

12. สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ฝังแน่นหรือค่อยๆ เปลี่ยนทัศนคติบางอย่างให้มั่นคงขึ้น จริงอยู่ว่ายังพิสูจน์ไม่ได้ว่าสื่อมวลชนโดยลำพังสามารถเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนแต่ก็มีหลักฐานบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่าบางครั้งสื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่ยึดกันอย่างไม่ฝังแน่นนั้กออกได้ ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะเป็นสิ่งแปลกใหม่หรือเป็นทัศนคติที่สังคมสมัยใหม่เข้ามามีส่วนร่วมทำให้เกิดสภาวะการตัดสินใจขึ้นว่า จะเปลี่ยนตามสมัยนิยมดี หรือจะยังยึดถือของเก่าดี ซึ่งในจังหวะนี้ถ้าสื่อมวลชนเสนอแนวทางที่ดีกว่า มีเหตุผลมีผลมีน้ำหนักก็อาจจะมืผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติได้
13. สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นครู หมายถึงว่า สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาให้ ความรู้แก่ประชาชนทั้งทางตรง และทางอ้อมในการดำเนินชีวิต หรืออาจช่วย เสริมการสอนของครูให้ดีขึ้นซึ่งเท่ากับว่าเป็นการพัฒนาสังคมทางหนึ่ง (จุมพล รอดคำดี, 2532)

เกียรติชัย พงศ์พาณิชย์ (2520) กล่าวว่า การพัฒนาประเทศที่ดำเนินไป ตลอดเวลานั้น เกิดจากจำนวนของการสื่อสารที่หลั่งไหลไปมาในสังคมเป็น สำคัญ ซึ่งอธิบายให้เห็นได้คือ

1. การหลั่งไหลของข่าวสารในแง่ของการคอยควบคุมคือ เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้น แล้ว การควบคุมก็จะทำให้แง่ของการสำรวจดูโดยทั่วๆ ไปในระดับกว้าง คน ในตัวเมืองเกิดความตระหนักขึ้นมาว่าหมู่บ้าน และงานในหมู่บ้าน จำเป็นต้อง ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยเสียก่อนที่จะขยายฐานของงานทางด้านอุตสาหกรรม ให้กว้างออกไป คนในชนบทอาจเริ่มตระหนักถึงสิ่งที่มีอยู่ในตัวเมืองว่า เป็น สิ่งที่ตัวเองต้องการ การสื่อสารมวลชนที่แพร่กระจายออกไปในวงกว้างทำให้ ชาวบ้านอาจตื่นตัวต่อความรู้ใน เรื่องต่างๆ มากขึ้นซึ่งก็หมายความว่าช่องว่าง อันห่างไกลในระหว่างคนในตัวเมืองในระดับรัฐบาลกับชุมชนในชนบทนั้นลดลง
2. การหลั่งไหลของข่าวสารในแง่ของนโยบาย สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ตัวเองแล้วต่างได้พบว่าการตัดสินใจใดๆ นั้นจะต้องให้แพร่กระจายเป็นที่รับรู้ ไปอย่างกว้างขวาง เหตุผลสำคัญข้อหนึ่งก็คือการตัดสินใจดังกล่าวต้องการให้ เกิดจากการได้มีส่วนร่วมของประชาชน การให้สังคมไปสู่สภาพการมีส่วนร่วม ของประชาชนนี้ต้องการการหลั่งไหลของข่าวสาร เพื่อช่วยในการกำหนด นโยบายให้เป็นที่ไปตามเจตจำนงของปวงชน
3. การหลั่งไหลของข่าวสาร ในแง่ของการสอนให้เรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ กำลังดำเนินไปด้วยดีนั้น เกือบทุกคนในประเทศก็กำลัง เรียนรู้ถึงการพัฒนานั้น

อาจกล่าวสรุปโดยทั่วไปได้ว่า การหลังไหลของข่าวสารนั่นเอง เป็น การสร้างบรรยากาศซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนา โดยจะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพื่อว่าการหลังไหลของข่าวสารเช่นว่านี้จะช่วยให้กระบวนการตัดสินใจของชาติ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของคนในชาติมากที่สุด หรือเป็นการตัดสินใจที่ยืนอยู่บนฐาน ที่มีเหตุผลเพียงพอ การก่อให้เกิดการหลังไหลของข่าวสารอย่างเพียงพอ เป็น เรื่องจำเป็นด้านความรู้ที่จะต้องให้เพิ่มขึ้นร่วมกันในระหว่างคนที่มีความรู้มากกับคนที่ มีความรู้น้อย เพื่อที่ทุกฝ่ายจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน จุดสำคัญของการพัฒนาประเทศก็คือ การที่ประชาชนนั่นเองได้เปลี่ยนแปลงตัวเอง และสื่อมวลชนก็มีบทบาทอย่างสำคัญ ในการช่วยเปลี่ยนแปลงประชาชน หรือไป กระตุ้นเร้าประชาชนให้รู้จักการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพื่อให้บรรลุถึงการพัฒนา ประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

แม้ว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ถึงเราจะ รู้จักใช้อย่างมีแผน แต่ลำพังสื่อมวลชนเพียงสิ่งเดียวคงจะไม่สามารถสนับสนุนหรือ ส่งเสริมการพัฒนาได้สมบูรณ์นัก ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากสื่ออื่นๆ ไปพร้อมๆ กันด้วย ประการสำคัญก็คือ จะวางแผนและออกแบบเนื้อหาสำหรับสื่อมวลชน อย่างไร จึงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับสื่ออื่นๆ ไปในขณะเดียวกัน (จุมพล รอดคำดี, 2532 : 26-27)